

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Imago Primi Saecvli Societatis Iesv

Bolland, Johannes

Antverpiae, 1640

Exercitatio Poetica.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-97844](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-97844)

EXERCITATIO POETICA.

ODE DE CLARIS CONCIONATORIBVS,
FRANCISCO STRADA, BENEDICTO PALMIO,
PETRO CANISIO, EDMVNDO AVGERIO,
QVI EVROPÆ PER HÆRESIM PERICLITANTI
INSIGNEM OPERAM NAVARVNT.

Vditis? acri classica murmure
In arma gentes impia suscitant:
Eheu! cruentus decoloris
Voluit aquas Arar & Garunnâ:
Quâ Rhenus ingens, quâ mare Balthicum,
Pinguetque campos Danubius secat,
Commota seuo Marte tellus
Sanguineis trepidat sub armis.
Incumbit orbi nox Acherontia:
Ferale portentum! imminet, imminet
Cocytus eluctatus atris
Vorticibus, superasque tentat
Inuadere auras: scilicet impio
Lutherus ausu praelia concitat,
Gentesque commissosque Reges
In scelus exitiumque vertit:
Iam nunc atroci turbine patrias
Subuertit aras, templa solo ruens
Calvinus: aude, stringe ferrum!
Pœna comes minuet furorem.
In sacra Reges surgite praelia:
Iniurioso proruat impetu
Sacrae columnam Veritatis
Hæresis impietasque Victrix?
Frustrâ minatur sub duce transfugâ
Cedem & ruinam exercitus insolens:
Ite, ite; pugnacemque in hostem
Auspicius capite arma Diuis.
Cælo obstrepentes sponte ruunt suâ.
Contra tonantem Centimanus Gyges,
Cælumque conuellens Typhæus,
Terrigenaque steterè Fratres.
Sed quid superbus profuit impetus?
Vno scelestos fulmine percudit:
Iam Pelium frondosum opaco
Pœnitet imposuisse Olympo.

Kkk

Lentè

Lentè in nocentes vindice dextera
 Trifidula torquet tela Diespiter:
 Si pergis irritare, iustos
 Crimimbus geminabit ictus.
 Hæc Strada sacris vocibus intonat:
 His incitatus Palmius Italas
 Perstringit Alpes: te Canis.
 Mosæ suis stupuit sub antris,
 Rhenusque turpi sanguine turbidus:
 Hunnus docentem Barbarus horruit,
 Et fautor errorum Batauus:
 At melior coluit Sicamber.
 Non tela vibrat, non rutilo caput
 Includit auro; non adamantino
 Thorace loricæve tectus,
 Non clypeo, ruit arma contra:
 Sed bellicoso pectore prodigus
 Pulchri cruoris spiritus emicat:
 Hoc erabescendos coercet
 Militis & populi furores.
 Hoc vnus iras sustinet hostium,
 Et pertinacem pugnat in heresim.
 In vultus assurrexit ensis?
 Voce manum retinet minacem.
 Talis per vdam (credite vobis)
 Porrectus herbam, quæ tenerum atterens
 Gramen citatus lambit Hebrus,
 Flumine nil metuente sesti,
 Canebat Orpheus Eurydicen pius:
 Motusque cantu est illacrymabilis
 Orci tyrannus, quin & ipsis
 Cum furis gemuere manes.
 Tunc Hebrus urnam pressit, & vuidum
 Caput reflexo sustulit aluco:
 Fleuere cum siluis cupressi, &
 In numerum saliere colles.
 Non semper ensis, non furor impius,
 Non missa certo spicula pollice
 Lauru coronantur superbâ:
 Causa suos numerat triumphos.
 Testis furori cedere nescius
 Edmundus, acris militia rudis;
 Sed voce formidatus vna,
 Quæ populum domuit superbum.
 Quis ille, Diui, pectoris impetus!
 Seu bella tetrâ flagitiis mouet,
 Seu vocibus mauult acutis
 Hæreticos aperire nexus

Seu sacra gentes numine percitas
 In bella ducit : non secus horridi
 Martis micantes in cateruas
 Cogit equos tuba rauca cantu.
 Hic nempe linguâ & consilio potens
 Accendit iras : agmina Numini
 Infesta coniurasse cerno
 In scelus & patriâ ruinam.
 Eheu! Sacerdotum & nece virginum
 Captis litatum est : clangite buccinis.
 Si seuit irritata raptis
 Impatiens catulis lænâ,
 Ducet choreas, carmina diuidet
 Segnis iuuentus? tinget & ebrium
 Fuso paumentum Lyæo
 Ad calidas furiosa rixas,
 Tremētis inter vulnèra patriæ
 Arasque Diuûm, proh! miserabili
 Versas ruinâ? sera tantum
 Posteritas scelus expiabit:
 Lentas auorum nil meriti luent
 Iras nepotes : sistite patriæ
 Cladem, inuerecundumque ferrum
 Celitum prohibite templis.
 Nè culpa nascens ense reciditur,
 Neglecta magnis creuerit auctibus:
 Ludo fatigauisse inerti
 Indecorem, ah! pudeat iuuentam.
 Deo dicatum fundite sanguinem,
 Hinc laurus olim debita vos manet:
 Hinc nomen, æternique honores
 Emerita venient senecta.
 Dulce & decorum est pro Superis mori,
 Et teste calo viuere: plus nihil
 Optare, nil patrare virtus
 Ipsa potest. Satis ille vixit
 Qui prima templo victima concidit.
 Vixisse lapsâ qui potuit Fide,
 Arasque Diuorum iacentes
 Stare super, cadit ante mortem.

ALEXIS, IDYLLION.

Corydoni gregis sui calamitates, agrorum sterilitatem, luporum infidias, luem grassantem deploranti, Galefus omnia ab Alexi filio suo in melius commutanda prædicit.

Allegoricè significatur, populum Christianum hæreticorum infidiis, & perniciosâ lue, oppressum, Societatis ab IGNATIO institutæ, doctrinâ in melius restituendum.

DVm tibi solennes alibi longo ordine pompas
 Purpurei Roma Proceres per compita ducunt
 Sancte Pater, tuaque Ausonij grauiore Poëte
 Plectro facta canunt, nos inferiore Mineruâ
 Non animis (neque enim studiis concedimus ulli
 Aut animis, tantum vires maioribus ausis
 Sufficiant) quando non omnia possumus omnes,
 Hoc saltem tenui modulamur arundine carmen.
 Tu modo seu dominam septem cum collibus Urbem
 Terrarum quondam cernis caput, & tua leto
 Templa Patrum populi que vides feruere tumultus
 Seu procul Eoo pulsatas aquore terras,
 Sinarumque vides fines, & Iaponis aruis
 Christi adum duos pro Religione labores
 Aspicias, & vires celo certantibus addis,
 Seu vastas siluas Brasilium, curasque tuorum
 Sole sub occiduo, & magnorum plena laborum
 Fluminaque tractusque maris terrasque tueris,
 Accipe nascentis, duce te, præconia cætus,
 Præcipue ætatis curam puerilis, agresti
 Expressam, gregis exigui sub imagine, versu.
 Pastores ouium, Lycidas seniorque Galefus,
 Et Corydon, patremque suum comitatus Alexis,
 Ibant ad primi surgentia lumina solis,
 Ducebantque pecus stabulis, & carmine mæsto
 Arentes herbas, & siccis gramina campis,
 Suspensasque diu pluias, & noxia brumæ
 Frigora, & immodicos æstiuis mensibus ignes
 Flebant, ah, miseri, & Superos meliora rogabant.
 Hic Lycidas tenues cerâ dum necit auenas,
 Exploratque sonos digitis, aptatque canendo,
 Incipit imparibus Corydon sua carmina cannis:
 Quid meruistis oues placidum pecus? impius agris
 Dente lupus prædam, cumeris vulpecula clausis
 Inuenit, & magnos pascunt armenta leones:
 Vultur edax pullos, pullos rapit unguibus uncis
 Miluius, accipitri timida sunt præda columbæ.

Quid

Quid meruistis oues placidum pecus? at neque vobis
 Exusta nimis cali feruoribus herbae
 Iam praebent alimenta: altis in montibus humor
 Deficit, ocelli ledunt in vallibus angues.

Quid meruistis oues placidum pecus? inuia fetas
 Antra tegunt tigres, siluis aper arduus altis
 Errat, inaccessis habitant in rupibus vrsi:
 Arboribus volucres, aut summi vertice saxi,
 Aut inter dumos secura cubilia ponunt.

Quid meruistis oues placidum pecus? at neque vobis
 Tuta die campis statio est, & ouilia serâ
 Nocte lupi vastant, ouium sub vellere tecti.

Quid meruistis oues placidum pecus? ista veneno
 Cerua leuis fontes, dictammum saucia telis
 Quærit, & agrestes norunt sua gramina caprae:
 Ipse etiam volucres herbas nouere salubres;
 Et sua sunt gruibus, sua sunt medicamina coruis.

Quid meruistis oues placidum pecus? at neque vestris
 Nota malis medicina; ipsos cum matribus agnos
 Dirâ lues tamen vrget: opem Deus æthere ab alto
 Nî ferat, inficient ipsos contagia tauros,
 Forstian & miseros pecudum post fata magistros.

Plura parabat: at in medio sermone Galefus
 Os oculosque Deo plenus, quo sæpè doceri
 Olim venturos rerum & prædicere casus
 Suenerat inspirante senex: Qua me ad mala rursus
 Abripis, ab, quenam hic iterum discrimina cerno?
 Ecce venit, venit extremâ metuendus ab Arcto,
 (O pueri seruate gregem) Venit anguis ab Arcto
 Ignem oculis, ignem patulo de gutture spirans.
 Tuque prior cape tela manu, te poscit, Alexi,
 Iste labor. simul hæc, puerum simul accipit vlnis,
 Imponitque sinu lacrymans, atque oscula figit.
 Fortunate puer, ergo tibi fata dederunt
 Præcipue ralem terris auertere pestem?

Dicite, io, letum, Pastores, dicite carmen.
 Ille quidem spumis, & nigri tabe veneni,
 Hercynios propter saltus, & flumina Rheni,
 Inficiet pecus infelix, & pascua leta
 Pannoniæ, & septem labentem cornibus Istrum,
 Atque Ararim, Rhodanumque, & turbida stagna Lemani.
 Sed tu perge ferire puer, & mittere tela
 Aduersum, & calamos (calamis ea bella gerentur)
 Stringe manu: nec tu fumantia sulphure fædo
 Ora, nec exserta metuas tria spicula lingue.
 Tantùm aude: sperata manum fortuna sequetur.

Dicite, io, letum, Pastores, dicite carmen.

Kkk 3

Tunc

Tunc tibi cura sit in geminas discernere partes
Prima gregem, & medicas affer languentibus herbas,
Pestis & Uterius ne serpat dira, caucto.

Dicite, io, letum, Pastores, dicite carmen.

Nec tibi turpe puta, sero iam vespere siluis
Errantem, & latè per deuia rura vagantem,
Ad stabula & caulas ouium, & præsèpia nota,
Aut humeris agnum, aut manibus gestare capellam.

Dicite, io, letum, Pastores, dicite carmen.

Quas tu deinde, puer, segetes, quàm densa videbis
Gramina, & in letis pecudum quot millia campis!
Quas si quis numerare velit, prius æthere puro
Noctibus hybernis rutilent quot sidera, dicat,
Quot folia in siluis, tumido quot in æquore fluctus,
Littore quot conchæ, quot sint in amore dolores.

Dicite, io, letum, Pastores, dicite carmen.

Tunc tibi deuoti comites, tua per mare magnum
Auspicia & freta per ventis agitata secuti,
Incultos & adhuc illesos vomere campos
Incipient curuo paulatim scindere aratro,
Atque vagum cogent stabulis pecus; & tua plene,
Orbe procul nostro, complebunt horrea messes.

Dicite, io, letum, Pastores, dicite carmen.

Mox etiam steriles agris euellere truncos
Cura sit; inque locum meliores insere plantas.
Nulla tibi æstatem foliis, & frigore solo
Defendat, vacuoque arbor se vertice tollat.

Dicite, io, letum, Pastores, dicite carmen.

Si qua tamen campis sterilis sese extulit arbor
Fronde virens densa, letoque vberissima succo,
Non ea continuò durâ refecanda bipenni;
Sed cape secundâ stirpem de matre recisam,
Atque impone oculos, aut fissis insere ramis.

Dicite, io, letum, Pastores, dicite carmen.

Sic florere pyris ornos, sic crescere fagis
Castaneas, sterili platano sic mitia poma:
Quin etiam sæpè & trunco consurgere eodem
Prumos, & cerasos, lapidosaque corna videbis.

Dicite, io, letum, Pastores, dicite carmen.

Nec tibi sollicito mentem coquat anxia cura,
Quæ quibus inserere, atque oculis committere fas sit
Germina, namque tuos celo Deus ipse labores
Prouehet, & cæptis aderit fortuna secundis.

Dicite, io, letum, Pastores, dicite carmen.

Sed neque cum celsâ cali statione receptus
Desuper altus humum, & penitus penitusque iacentes
Sub pedibus terras cernes, simul omnia rerum

Tanta-

Tantarum accipient finem primordia: seri
 Nascentur, tua qui subeant in fata, nepotes,
 Et pascant pecus, & calamis pugnare laborent,
 Si qua subinde gregi minuetur vulnere serpens,
 Et calamis tua facta canant: & fors mea quisquam
 Ex illis, tibi quæ cecini puer aureæ dicet
 Carmina, & in teneræ describet cortice fagi.
 Cum tua vicenis post leta exordia lustris
 Olim, haud immemores, celebrabunt festa coloni,
 VRBANO rerum Domino; quo Præsides, terris
 Aurea succedent proscripito sæcula ferro.

LOIOLA, IDYLLION.

De frequenti vsu Confessionis & Eucharistiæ (quæ
 singularia sunt remedia nequitiae & infirmitatis
 humanæ) ab Ignatio & Societate IESV re-
 uocato.

IGnauâ pastor recubans Anorectus in umbrâ
 Carpebat somnos; & iuxta languidus Ocnos
 Cum domino seruare relictas immemor agnas,
 Deliciæ domini canis, & benè pasta iuuenca,
 Securum longâ proflabant nocte soporem,
 Vix tandem clari vigilas ad lumina solis.
 Tandem aruis affusa dies, quæ damna pararit
 Nox mimica, gregemque lupus nocturnus oberrat,
 Ostendit. tum verò animo indignatus amaro,
 Et serò iam multa querens, Anorectus Erastum
 Conuenit, & verbis sortem accusantibus inquit:
 Infortunati nimium sua quos bona torquent
 Pastores. quandoque gregem seruantibus astris,
 Securis facilem licuit captare soporem,
 Et sua compositâ modulari gaudia cannâ.
 Sed quondam hæc placidum iratus Deus abstulit æuumi
 Sidera sunt aduersa. lupus prædator ouili
 Insidians, quoties vesana laceffit edendi
 Indomitum rabies, spargit laniatque trahitque
 Attonito mutum pecus, exanimumque timore.
 Ipse inhians præde siluâ se condit opacâ,
 Insidiasque struens, vicino rupis ab antro
 Irruit, & victor nemus & sua lustra reuisit,
 Visceraque immani lacerans trepidantia rictu
 Incumbit super, & gustato sanguine gaudet.
 Quæ potuere lupi rabidos vitare furores,
 Illas pestis oues campo rapit. improba circum

Errantium

Errantum latè pecudum contagia serpunt:
 Nempe venena placent aliis, quæ fortè per herbam
 Sparsa legunt, magni caca argumenta doloris;
 At reliquis tetrâ exesum rubigine corpus
 Debilitat scabies, & putria membra resoluit.
 Hinc caprea, vitulique petulci, armenta que tota,
 Nescio quo tristes animos correpta furore
 Transiliunt sua septa, piosque audire recusant
 Ducorum monitus; dum rupibus omnibus errant,
 Precipitesque ruunt uno impete per conualles.
 Quid sequeris, quid stulte fugis, sanosque luporum
 Grex meus incurris dentes, custode relicto?
 Vix paucas ego nunc deserto in litore ducam
 Tristis oves: alias morbi furor abstulit omnes.
 Audit, & gemuit; atque hæc respondit Erastus:
 Infelix Anorecte, quid ô suspiria fundis
 Nequidquam, & miseri quæris solatia luctus,
 Dum caua vix tenui spumant mulctralia lacte,
 Otiâque indulgens captat manus? adde laborem,
 Manè vigil primo pecus inspicere: fallor, an vncâ
 Forfice lasa cutis pastorem accusat auarum?
 Nempe sat esse putas pretiosam vellere lanam,
 Et pauidos spoliare greges, & viuere raptò?
 Sæpè eadem pecori exitio pecorisque magistro
 Res fuit, & similes tenuerunt viscera morbi.
 Inspice sollicitus, tacitè ne pustula serpens
 Pestiferum tegat occulto sub vulnere virus.
 Huc ferrum medicasque manus; penitusque latentem
 Impiger vlcerebus saniem exprime, ne qua supersit
 Ipsa etiam lentè insinuans se pestis ad ossa.
 Dissimulata lues crescit: scrutare latentes
 Ergo mali causas, iterumque iterumque reclude.
 Sæpè sub integrâ pestis latet abdita pelle.
 Hoc quoque præcipiens te nunc, Anorecte, monebo,
 Dirus vbi optatâ pecori latet anguis in herbâ,
 Hinc longè fugere: hic aconita salubribus herbis
 Admiscet nocitura gregi, & contagia spargit.
 Nec tu pro cytiso, tenerâ pro gramini herbâ,
 Et spinis paliuri & acutâ carice pasce
 Ieiunum pecus; aut inter veprea relique,
 Hic vbi siluestres tantùm sint pabula dumi.
 Prima tibi sit cura ouium, natasque benigno
 Ne pudeat te ferre sinu, dum firmior ætas
 Ire suis teneros doceat cum matribus agnos.
 Errantes etiam iactâ compscere glebâ
 Inuerit, & notâ languentes cogere voce
 Quò lubet, ignotam ne grex per iniqua sequatur

Tefqua

Tesqua viam, trucidibusque lupis rapiendus aberret,
 Hac omnes te cura dies noctesque moretur:
 Hoc age. Sic quondam Hesperus celeberrimus oris
 Pastores Tolola suos persæpè monebat,
 Omnium amans Tolola, misertus ouilia passim
 Insiliente lupo & variis occumbere morbis,
 Dum nemo medicas adhibet languentibus artes;
 Dum nemo scabiem, nemo mala vulnèra curat;
 Nemo fontis aquas, nemo cerealia præbet
 Pabula, quibus Pastor verbis solemnibus utens
 Præsentem facit esse Deum. Quis Numinis illud
 Negligat officium? quis oves (quas pascere non iam
 Lacte, sed expresso magnus vult sanguine Pastor,
 Ille Patris Virtus & Filius) omnium egentes
 Ire sinat, neque prima malis medicamina curet?
 Hæc magnus didicit monitis celestibus olim,
 Hæc docuit natos Tolola, gregumque ministros:
 Hæc nati docuere, & qui nascuntur ab illis.
 Hæc Tololei quondam per sera docebunt
 Sacula, lustratumque ferent præcepta per orbem.
 Hæc iam rura sonant, & oves, ouiumque magistri,
 Hæc quisquis virtutem oculo non cernit iniquo
 Inuidus, euentisque potest gaudere secundis.
 At nisi depositis præsens Tolola fuisses
 Temporibus, nunc extorres, nunc lucis egeni
 Pastores cæcis longè erraremus in umbris,
 Sordida quærentes miseri solatia victus,
 Dilectâ procul à patriâ, gregibusque paternis:
 Iussaque consuetos modulari fistula cantus
 Singultanti animâ suspiria mæsta sonaret.
 Iam rediit decus antiquum, iam pingua florent
 Pascua, iam maior teneros vigor incitat agnos,
 Et nuper tonsis succrescunt vellera fetis,
 Et multo distensa tumescunt vbera lacte.
 Pascite, fertilibusque recidite gramina campis
 Grex ouium, & vituli comites, armenta que totas
 Pascite, plura dies vobis reditura reponet.
 Ista Tololei præcepta salubria cunctis
 Dum canerent terris, mouère cacumina silvæ,
 Et rupes & saxa, vetustaque robora quercus
 Auditum venèrè; suisque exiuit ab antris
 Iam mitis leo, iam medium lupus inter ouile,
 Cum pardis ursisque suavi carmine victi,
 Efferaque humanos didicerunt pectora mores.
 Audit hæc patiens referentem Anorectus Erastum:
 Vnicus ingratis implens latratibus auras
 Obsrepuit canis; & meditantem plura, coëgit

Commisfos tibi, Daphni, greges affuetaque rura
 Visere. Sub noctem prato rediturus Erastus,
 Ite mei, posthac felix pecus, ite valentes,
 Ite domum, dixit, saturis cum matribus agni:
 Vesper adest, aderit mala nox, ad septa redite:
 Post iterum campos & pabula leta petemus.
 Per noctem interea, dum crastina fulserit Eos,
 Mox satianda fames reuocatas ruminet herbas.

PARNASSVS CHRISTIANVS
 S. IGNATII AVSPICIO ADSVRGENS.

ELEGIA I.

Mons sacer est, bifido montis stat vertice lucus,
 Sunt quoque qui luco numen inesse putant.
 Numen inest, sed quod mendax sibi Græcia sinit,
 Atraque Letheo Nox Ioue seta tulit.
 Scilicet Ascræis habitantur culmina Musis,
 Et Phæbo niuæ sunt potiora Paro.
 In medio fons est: fontem vicina coronat
 Laureæ; non hedera cultaque myrtus abest.
 Vatibus hæc sedes, hic illis carpitur ætas;
 Dumque canunt, Musas ad sua pleetra vocant.
 O quoties aliquis dum tentat pollice chordas,
 Tende meam dixit, tende, Thalia, chelym?
 Dumque suos numeris recitat leuioribus ignes,
 Est Venus, est Veneris multus in ore puer.
 Quis furor imbelles in vota arcessere diuos,
 Et dare nequitia libera frena suæ?
 Cæli cura sumus, celo sunt carmina curæ,
 Et Deus ingenium Vatibus ipse facit.
 Huc ades, ô Pietas; Helicon lustrandus & Ascra,
 Et magno posthac sunt habitanda Deo.
 Nec modo nobilium secessus & otia Vatum,
 Doctæque quæ ludent carmina, crimen erunt.
 Profuit infestos flammis lustrare penates,
 Hinc erit & bifido purior aura iugo.
 Si tibi fax desit, sanctos Ignatius ignes
 Sufficit, ac pulchro pabula digna rogo.
 Conficit ille suis Arctoas ignibus hydras,
 Ille suo Cyprias opprimit igne faces.
 Quod, precor, euenit? Parnasso incendia lucent,
 Afflantur sacrâ culmina tota face.
 Lustrantur fontes, luci lustrantur & antra,
 Et laurus flammâ ter crepitante sonant.
 Nulla Medusæ memoratur fabula lymphæ:
 Quæ salit, è CHRISTI vulnere lymphæ salit.

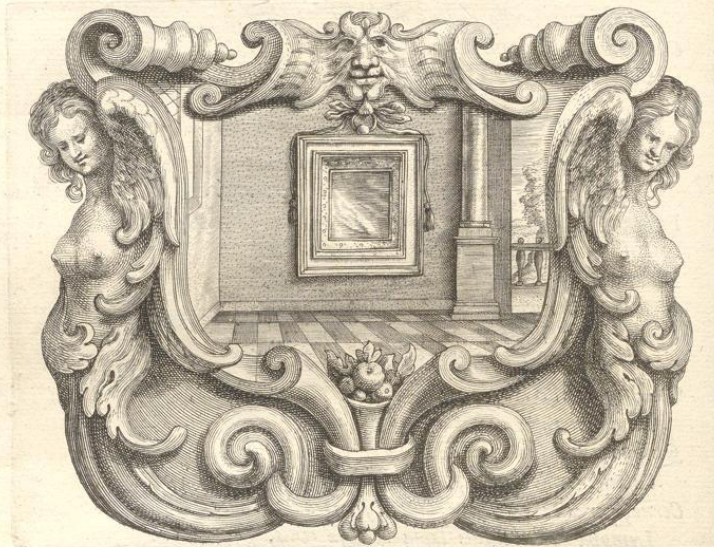
Et quo facta fuit latè mendacia vatam
 Spargere, Gorgoneum fama requirit equum.
 Altera nunc etas veniet, pudibundaque discet
 Musa verecundo castius ore loqui.
 Cum Phæbo valeant Clio, Cliusque sorores:
 Cum MARIA IESVS Numina vatis erunt.

ELEGIA II.

VLtima felicitas venit iam temporis etas
 Aurea, quam roseis aduehit hora rotis.
 Fallimur? ecce tibi calo delapsa sereno
 Visa fuit claram ducere stella facem.
 Flammarum videas longos clarescere sulcos,
 Donec in aërio fixa stet vna polo.
 Omen habe, dixit Pietas; & in omine lucis
 Disce piis nasci candida plectra lyris.
 Dux reget ille modos niue virgine purior Agnus,
 Lilia qui casto carpit odora iugo:
 Quique petra saliente sacras sacer elicit undas,
 Castalis unde lauet plectra fidesque chelys.
 Cerne, per alta cauasque procul fugit auias valles
 Lympha volubilibus lapsa relapsa tuis.
 Antè perusta siti riguis gaudete fluentis
 Arua, fluet tali diues ab amne Ceres.
 Ast ego, dum fugiunt riuus, pede fixus in vno
 Sacra Sionei culminis arua premo.
 Hic ego tot Diuas numero, tot Numina specto,
 Quot Musas Helicon, & lyra prisca sonat.
 Spesque Fidesque Charisque chorus canit vnicus Agnum,
 Vt tribus vnus amor, sic tribus vnus honos.
 Ars tribus vna, tribus labor vnicus artis IESVS,
 Quem resonat numeris Diua ter vna suis.
 Quin etiam si forte nouem quis plectra requirat,
 Quot prius Aonidum turba nouena tulit:
 Suspice, sidereo chorus hinc, chorus inde theatro
 Increpat argutis ter tria plectra lyris.
 Omnibus vnus amor, canor omnibus vnus IESVS,
 Omnis in hoc nomen musica ritè cadit.
 Digna Deo Pietas. quid enim nisi cantet IESVM?
 Omnis in hoc vno nomine grata chelys.
 Hic nusquam immunda Veneri sacra Musa, nec Orco est:
 Carmine in hoc nullus nomen Adonis habet.
 Este procul Cyprides citharæ; vos damna pudoris,
 Molle quibus vulnus, vos procul este faces.
 Nil nisi caelestem canet omnis ephēbus amorem:
 Casta decet castos plectra sonare modos.
 Sic iubet Ignatī pietas, ea cura iuuenta
 Consulit: hisce chorus ipse choragus erit.

Olim tres
 tantum Mu-
 sic Varroni.

Societatis operarij.

Omnibus omnia.

Qualiter in speculo facies, motusque relucet,
 Aduersasque refert leuis imago notas;
 Haud aliter formas hominum se vertit in omnes,
 Omnibus ut solers omnia fiat amor:
 Castus amor, castis quem mentibus indit IESVS,
 Ignati sacro qua prius igne calent:
 Omnia diuersa capit hic simulacra figure,
 Omnia compositis reddit imaginibus.
 Nec tamen in similes trahit assentatio mores:
 Nec studet occultis ille nocere dolis.
 Fallere nescit amor, numquam sibi dissidet ipse,
 Ingenio similis sit licet usque tuo.
 Assumet tecum, tecum sua gaudia ponet,
 Cum puero ludet, cum sene tristis erit.
 Institor extremis merces accersis ab Indis?
 Impiger ignoto littore quæret opes.
 Si victor redeas, letos canet ille triumphos:
 Tecum per terras, per mare, bella geret.
 Desertas etiam silvas montesque pererrat
 Fidus amor, tamquam barbarus ingenio.
 Nempe ut possit amor similes sibi reddere cunctos,
 Dissimilis toties redditur ipse sibi.

Socie-

Societatis est agere & pati fortia.

In vtrumque paratus.

STat promptus aras victima tingere
 Cruore taurus, promptus & aspero
 Sudare sub iugo, & malignam
 Vertere humum sterilemque glebam.
 O quis paternus feruet adhuc cruor,
 Et prisca virtus, magnanimum genus,
 Propago Loiole, ite, qua vos
 Facta trahunt generosa Patrum.
 Pulchrum labori iungere sanguinem,
 Et strenuorum more Quiritium
 Patrare magna, perpetique,
 Numinis arbitrio paratos.
 Vtrumque poscit gloria nominis
 Vtroque parti: nec bene scribitur
 Honoris heres, quem Parentum
 Facta piget cumulare factis.
 Inniecta virtus nititur arduo
 Ad alta cliuo: pergit posteri
 Sudoris imbre sanguinisque
 Irriguum satiare campum.
 Fusus labores nobilitat cruor:
 Vtroque gaudens Christiadium seges
 Laurusque palmarumque messem
 Grata suis referet colonis.

Lll 3

Socie-

Societatis functiones.

Causas mille salutis habet.

Est aliquid certas morbi cognoscere causas,
 Et medicas illis applicuisse manus.
 At non sola graues conuellunt corpora morbi;
 Innumeris etiam mens iacet agra malis.
 Adde quod (afflictis quæ sunt solatia membris)
 Nulla sit occultum quæ leuet herba malum.
 Docta licet veniat comitata Machaone turba,
 Tuque adsis medicæ Phœbe repertor opis:
 Ars tua nil profit, vis est medicamine maior,
 Non habet hic succus, non habet herba locum.
 Vna salus sacras venit exoptata per artes,
 Quas verus medica tradidit auctor opis.
 Sciunt, et hunc usum docuit Loiola medendi,
 Postque tot Hippocrates non leue nomen habet.
 Seu tumefacta graui turgescant ilia fastu,
 Seu tibi dirus opum viscera rumpat hydrops,
 Turgida seu tristi tibi bilis inastuet irâ,
 Sive Dioneus serpat in ossa calor,
 Mille agitent morbi, mille ulcera, mille dolores;
 Illa domus causas mille salutis habet.

Societas in proximorum solatium gratis se effundit.

Omnes sitientes venite ad aquas, venite, emite absque argento, & absque vllâ commutatione. *Isaiæ 55.*

Prodiga res amor est: gratis sua munera fundit,
 Impenditque sacras quas male condit opes.
 Sponte suâ vitreis sic profilit unda scatebris:
 Ite, redundantes promite fontis aquas.
 Ille fluit, multâque vias secat undique rivis:
 Quaque fluit, circum letior herba viret.
 Ite quibus siccas erit sitis aspera fauces,
 Prodigus ille suas sponte ministrat aquas.
 Nequidquam argentum, mutandaque pignora fertis,
 Munus erit, fontis munere velle frui.
 Cessatis? facilem, quisquis cupis, excipe lympham,
 Arentemque leua, dum potes, amne sitim.
 Ipse sibi diues, communes semper in usus
 Curret: neglectas nec male perdet opes.
 Quin hominum extremos Iapones, Brasilosque rigare
 Perget, & ignoto limite quaeret iter.
 Quas non in terras Socij penetrastis IESV?
 Quae loca, quae vestri est indiga roris humus?
 Qui sapiis, oblatam medico bibe fonte salutem:
 Et dic: Aeternum sic tibi lymphâ fluat.

Vita

Vita actiua contemplatiuam iuuat.

הירידה עזרה למעלה

אל תעמיד בפרזמים דליה
 גם לא תשים בתחתיות פעמך
 הן משגי מקלשים המאזנים
 זה יורד ארצה זה עלה לשמים
 בן גם אם תכניע פלס לכבוד
 הרימות משקלת תאונה
 לך צפונה לך יטה משמי קדם
 אחר נעלית שורדת טרם

Descensus iuuat ascensum.

*Immensi, è terris, peragranda est machina cali:
 Grator è turpi magnus Olympus humo.
 Ecce petunt imam labentia pondera terram:
 Atque alia attollunt pondere pressa suo.
 Sic melius depressa graui mens pondere surgit:
 Donec in optato fine quiescat amor.
 Perge per extremas gentes; maria omnia tenta:
 Ipse suo tollet pondere ad astra labor.*

Exer.

Exercitia S.P. Ignatij spirituali otio vires acunt.

Operosa quies.

Non nihil est quod ago, quamuis nihil esse videtur:
 Ut reparem vires, otia fessus amo.

Otia membra leuant duro permixta labori:

Alternâ gaudent cura quiesque vice.

Ipsa suas vires reparat natura quotannis,

Et sapere exemplo nos iubet illa suo.

Sed tamen ut durum est, aeternum ferre laborem;

Sic procul à nobis desidiosa quies.

Otia nos operosa iuuant, magnoque labore

Nescio quid maius continet illa quies.

Scilicet aut ferras acuo, aut malè firma repono

Fulcra, suæ rursus subiicienda trabi.

Ergo interrupto dum capto labore quietem,

Dum reparo vires, fit labor ipsa quies.

Sic Ignatiadum mens delectata recessu

Dum sibi, dum Superis tota, Deoque vacat,

Otia qua tractat, grauiora negotia crede:

Hoc vacat illa minus, quò magis illa vacat.

Nunc limat Meditans obtusa mentis acumen,

Nunc sedet, & vires comparat inde nouas.

Nunc fruitur Superis, totoque hic pectore Numen

Concipit, atque operi par redit inde nouo.

O vinam sic sepe vacem, sic sepe quiescam!

Vtilior longo est ista labore quies.

M m m

Exer-

Exercitiorum spiritualium solitudo feruorem auget.

Clausus magis æstuat.

DVm licet, à turbâ strepituque foroque recede,
 Augendi curam quisquis amoris habes.
 Letus ages, cum solus ages, optataque Sponsi
 Ante oculos facies sideris instar erit.
 Exsilies, cupidisque vlnis tua gaudia stringes,
 Grataque percussi vulnera cordis ales.
 Illius ex oculis flagrantibus igne, repente
 In tua diuinus pectora tendet amor.
 Tunc disces, quantum congressus possit amantis,
 Quid valeant tacito mutua verba sono.
 Seu te spectabit, seu quid tibi dixerit, vret;
 Verbaque quæ fundet singula, vulnus erunt.
 Tum flammæ impatiens, tunicâque à pectore raptâ,
 Vror, io, dices, lux mea conde facem.
 Quin potius magis vre: iuuat, mea vita, quod vror:
 En patet in flammâ mens mihi tota tuas.
 Si iuuat hoc, simul ac fuerit tibi mente receptus,
 Hanc facito vt claudas, fortius vret amor.
 Quæ benè clausa manet, magis ac magis æstuat vnda:
 Si patet, in fumos protinus humor abit.
 Et tua flamma suas agitât quibus euolet alas,
 Si qua patet mundi rimula, diffugiet.

Libel-

Hac monstrat eundum.

IN varias dissecta vias se semita pandit,
Et longis circum flexibus errat iter:
Cumque tibi dubius centum diuortia trames
Præbeat, è centum est una tenenda via.
Si semel incerto per devia calle feraris,
Certa tuum cingent mille pericla caput.
Hæc ursis infessa, feros tegit illa leones,
Hic fallit cacos subdola fossa pedes.
Ad caput illa redit crebro perplexa recursu,
Ista viatorum silua cruore madet.
O! quis in hoc ductor discrimine fila ministret,
Aut Ariadneæ flamme signet iter?
Nocte Pharos inter Mareotica saxa regebat
Lumine deprensas officiosa rates.
Isacidæ fluctus inter ducebat Erythræ
Designans facilem præuia flamma fugam.
Parce queri: tibi iam positis Ignatius armis
Cælesti rutilam prætulit igne facem.
Paruus mole liber, sed rerum pondere magnus,
Non dubid cupidum ducet ad astra via.
Ne violis, ne crede rosis: hac monstrat eundum,
Sævit ubi in teneros plurima spina pedes.
Hoc duce nec Pharios ignes, nec fila requires:
Certior hic Cresso flamme ductor erit.

M m m 2

Quies

Virgil.
 Eclog. 11.

— Nuper me in littore vidi
 Cū placidum ventis staret mare.

Theocr.
 εἰδ. 6.

Ἡ γὰρ πρὸν ἐς πόντον ἐς ἐβλεπον ἦς δὲ γαλάνα.

Ὅτ' αἰνησαίμην, εἴτ' ἐν λόγῳ ἀνδρα πείσω,
 Οἶδ' ἄ τες πάντων ἀσηρόμων κενόνας·
 Οὐδ' εἰ Λεωστέλοισι μὲν ἔχοι σοφίην τε νόον τε,
 Πάσινα καὶ νικῶ, φάρμακα πάντα ἰδών·
 Οὐδ' εἰ κόσμον ἀειθυῖσσι & πείρατα γαίης,
 Καὶ μίφειν δύναται ἴδ' ἀμέτερον τὰ μέτερον·
 Οὐδ' εἰ πᾶσαι ἔχοι σοφίην, πᾶσι γινώσκων ἑαυτὸν.
 Εἰς ἄβυσσον σοφίης δεῖξ' ἀνὴρ ἴκετο,
 Ὅστις δὴ τίς δ' ἔστι, τίς ἔστι, τίς ἡμέτε', οἶδε.
 Καὶ γὰρ ἀειθυῖσσι γαίαν ἀπειροσίην
 Τί χροῖσται, σωτὸν μίφειν ἀγνώστῳ ἔοιτι,
 Σαυτὸν ἀειθυμῶν φροῦτον, ἔπειθ' ἔπειρα.
 Χθὼν ὅσα πᾶσα βέβηκε γινώσκων τί χροῖσται ἔοιτι
 Φάρμακα, νόσον ἔχων εἰ δοῖται αἴσοσθ'·
 Πολλὰ μάστιγι λέξεις κατὰ ἀνδρείας τε φόβου τε,
 Σαυτὰ, δεῖλ' ἔων, εἰ δοῖται ἀγαθός.
 Ἀλλ' ἄγε τῶν σαυτὸν πεδῶσας γινώσκων ἐρήμους
 Εὐχῆς ἠσυχίῃ παῖς φρεσὶν ταεχάς.
 Καὶ τότε, ἐν δὲ γαλάνα οἶον βλέπει δεῖξ' ἑαυτὸν,
 Ὡς σάφα σε γνώσῃς, σου κατεπέριον ἀγνοῖαν
 Μεμψάμεν' ἔδξῃς τ' ἄλλος σοὶ ἑμμεναι ἀνὴρ
 Ἢν νόμισας, καὶ ἑρέεις, μηδὲν ὁμοῖον ἔχειν.

In

In secessu Exercitiorum spirituales opes inveniuntur.

Sine teste beatior.

Est mihi, sitque precor, non grandi mole libellus,
 Unus amor domini delictumque sui.
 Ne tamen ex nostro pretium pensetur amore,
 Omnis amor libri est utilitate minor.
 Ille animum multis neglectum exercet, & inde
 Congrua quas tradit nomina rebus habet.
 Illius auctorem qui te, Loyola, recenset,
 Fallitur: è calo, quò docet ire, venit.
 Diva Parens, toties non frustra visa clienti,
 Materiam libro præbuit, ipse manum.
 Si tibi, quæ debet, pura sine crimine vitæ
 Cura foret, toties nemo legendus erat.
 Errasti? reget ille gradum, caloque reducet,
 Et cali, amissas crimine, reddet opes.
 Non tamen in turbâ, ne forsan nescius erres,
 At solo patitur Numine teste legi.
 Crede mihi, fies sine teste beatior illo,
 Plurimaque, in turbâ non tibi danda, feres.
 Hic Deus, ipse Deus tibi se præbebit, & ultra
 Omnia, quæ poscis, sed sine teste, dabit.
 Sic quicumque petit quod humus celauerat aurum,
 Inuentum, nullo teste vidente, fodit.
 Solicitos semper dat conscia turba timores:
 Solus habe, tutò si quid habere voles.

M m m 3

Exomo-

Exomologesis.

Fert lingua medelam.

E Heu quàm diro lacerum mihi vulnere corpus!
 Pande ossa tetro nuda spectantur sinu.
 Nec dolor est, nec plaga recens; multosque per annos
 Obducta putrem contegit saniem cutis:
 Illa etiam fœdâ miserum prurigine vexat
 Densâ intumescens parte ab omni pustulâ.
 Destituit me vox, equataque vulnere membris
 Ad ipsa pande fata languentem trahunt.
 Quid queror? ah! nulli cruciant mea membra dolores,
 Nec purulentum contegit vulnus cutis:
 Vulnus habet mens sola; nec vlla est cura medela,
 Nec egra medicas patitur adhiberi manus.
 Ipsa mihi grauius medicina dolore timetur:
 Tam dulcis egram plaga mentem conficit.
 Ab miser! ah nescis! non te manus aspera tanget:
 Tibi sola ferre lingua medicinam potest.
 Pande animi labes; mox mystica verba salutem,
 Et sana culpas monita plangenti dabunt.
 Vulneribus non sola canum fert lingua medelam:
 Loida in huius muneris partem venit.

Commu-

Communio generalis.

Si potuit manes arcessere coniugis Orpheus,
Threiciâ fretus citharâ fidibusque canoris,

Virgil.
6. *Aeneid.*

Cithara IESV Eucharistia. *Anagr.*

SI potuit Orpheus coniugis manes pie
Renocare mersos inferis,
Digito loquaci Thracias pulsans fides,
Gratoque fretus carmine,
Cum rector Orci, & dira Furiarum agmina
Cessere victa cantibus,
Cur cithara IESV numen humanis malis
Nequeat benignum flectere?
Illi tetendit artifex nervos amor,
Clavisque constrictâ fide
Crucis potenti carmen insonuit ebely,
Quo scissa rupium iuga,
Quo vindicantis cecidit ira Numinis,
Et legis aeterna rigor,
Quo iussa pandi mœstâ tenebrarum domus
Manes remisit inferis.
Nunc cithara IESV nequeat Eucharistia
Laxare pœnas debitas?
Et expiandos flammeo manes specu
Diuum aggregare cœtibus?
Lytrum illa pendit, cum Deum dat in cibum,
Tantiq̃ue pretium sanguinis.

Soda-

Sodalitas B. Virginis.

Hac iter ad Superos.

NOx erat, & flammis vincebant sidera noctem,
 Inque meis oculis totus Olympus erat.
 Hoi mihi! dicebam, quantum nos inter inane est!
 Ad vos è terris quis mihi monstret iter?
 Nec tenui lacrymas: lacrymis via libera facta est,
 Quod nullo scirem teste madere genas.
 Iamque refulgebat stellarum lacteus ordo,
 Illa tot à flammis semita nota suis.
 Illa olim vanis toties cantata Poëtis,
 Credita ad ætherei ducere tecta Iouis.
 Hanc ego suspiciens, salve, ô pulcherrima, dixi,
 Te mihi quam quæro, quis neget esse viam?
 Esse viam, formosa suos quâ Mater alumnos
 Æterni faciat tecta subire Dei?
 Hac certè ad Superos iter est: dumque vbera Nato
 Præbuit, effuso lacte notata via est.
 Ah! quis adhuc patris temerarius erret ab astris,
 Lactea virgineo si patet igne via?
 Hac ne te lassæt, potabere lacte, viator,
 Ne quâ te fallat, lumine nota suo est.

Concionatorum munus.

Vos mentes fingite linguâ.

Qualis informem genitrix refingens
 Quem prius luci dedit versa partum,
 Ore confusos faciliq̄ue linguâ

Digerit artus:

Talis, infirmi malè nata partu
 Pignora agresti nemorum recessu
 Præco diuinus renouata linguæ

Munere format.

Cernis? en cultu rediere mores:
 Efferos turba posuere ritus:
 Pulchra virtutis facies renidet,
 Vindice linguâ.

Hæc potest, celo miserante, apertos
 Reddere abstersis oculos tenebris:
 Hæc sacræ lucis iubar æuiternum

Pandere menti.

Pergite ô vastum, Socij, per orbem,
 Et rudes doctâ recreate linguâ:
 Pergite æterno similem Parenti
 Fingere prolem.

N n n

Socie-

Societas doctrinâ & exemplo viam salutis ostendit.

*Enn. apud
Cic. lib. i.
de Offic.*

Quasi lumen de suo lumine accendat, facit, vt nihilo-
minùs ipsi luceat, cùm alteri accenderit.

Ferte faces, flagrat Ignatius, diffundite lucem,
Sine per Eoos, siue per Hesperios.
Vos ô, vos Socij, calo quibus auspice, magni
Ardere Ignatij plenius igne datum,
Vos agite: errorum mortisque oppressa tenebris
Lustretur vestro qualibet igne plaga.
Sed geminam præferite facem; sax altera virtus,
Alterâ doctrinæ sit pia suada tue.
Felices populi, vestro de lumine lumen
Accensum quoties sub sua tecta ferent.
Non Egyptia nox illis calumque diemque,
Et sibi se ex oculis, omniaque eripiet.
Non illos Erebi insidia, mundusque, Venusque,
Ipsaque cum Styge mors, in scelus omne trahet.
Aurea lux cæcas trahet ad cælestia mentes,
Et certum ad Superos lumine pandet iter.
At vos Loiola soboles diffundite lumen:
Qui rapiet, vobis hic nihil eripiet.
Nam neque sax rapta patitur dispendia flammæ,
Mille licet sumant hinc alimenta faces:
Nec vobis sparse decrescet gloria lucis,
Igne licet vestro flagret vterque polus.

Infi-

Institutio Barbarorum.

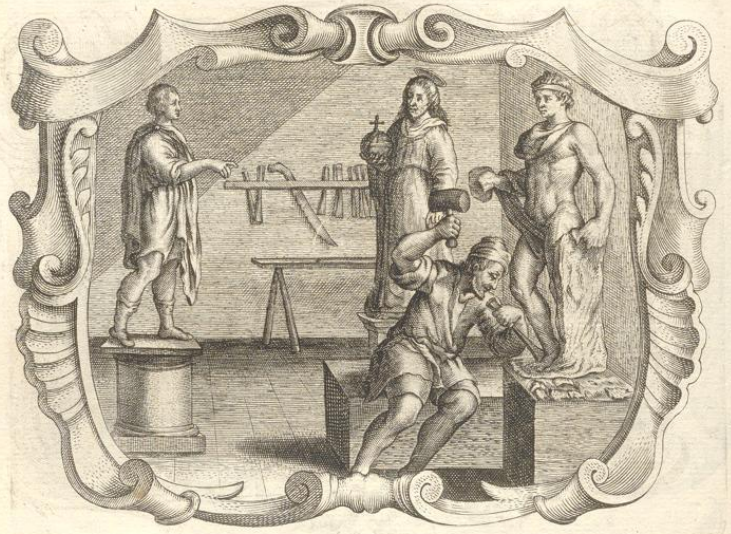
Hi feros cultus hominum recentum
Voce formabunt. *Horat. lib. i. Carm. Od. 10.*

VEnustus ille, scitulusque pufio,
Vultu decorus aureo,
Ait fuisse fructus unus arboris
In asculētis Atticæ,
Illic fuisse montis in cacumine
Vernis comatus frondibus
Inter virentes ilices. & hoc negat
Negare Mercuri manum:
Cui par loquaces iunxit Amphion fides
Eburnæa potens lyra.
His ille post-puellus acceptam refert
Pulchri figuram corporis.
Proin triumphat, seque comparat sibi,
Quem grava Doctorum manus
Ad sanctiores expoliuit regulas
Cultu reformatum novo.
Nam quod loquaris, igneamque divitis
Vim suscitâris ingenti,
Hi quæ palæstra more, quæ docto cati
Sermonē fecerunt suo.

NON 2

Insti-

Institutio iuuentutis.

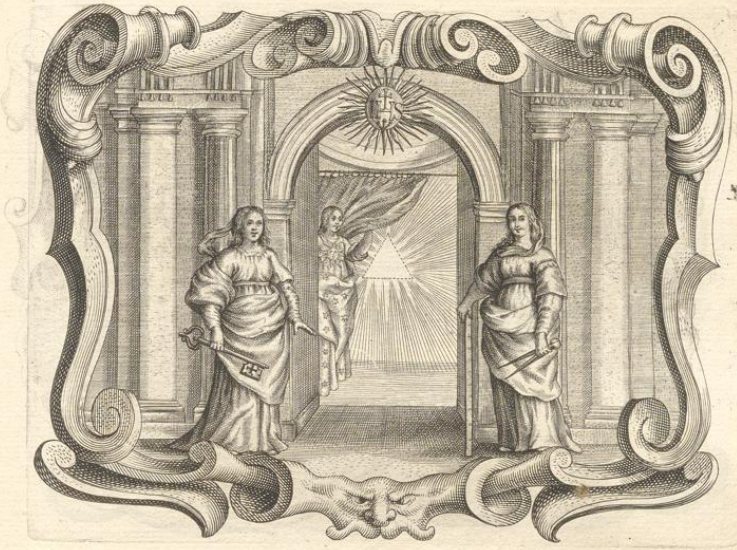

Ἀ'χεις ε' μορφωθῆ Χριστος ἐν ὑμῖν.

Donec formetur CHRISTVS in vobis. Gal. 4.

ΑΨφαγαλίζοντων τύπος ἀθεοῦ, αἰσιονόμοιο
 Κηεὶ Πολυκλείτης κήδεα λογαζέ δέδω.
 Ἡ'ελοῖς πολλὰς, κή πλείονας ἐχὶ σεληνάς,
 Ἰ'δρυμα τῆς Κύπελλο γλυφάτο Περαξίτελλης;
 Ἐ'ν δὲ δευγλυφόμεν Νέμεσον, τὸ γλυφεῖον ἀμίστερι
 Φεδρακὸν κημάτοις ἐτλαε πλειονάταις;
 Οὐχὶ κ' Ἀλεξάνδρου τῷ μορφόμεν δὲ γὰρ κωρόσωντον
 Λύσιππο γλαπεῖς δεξτελέασε σῶνοις;
 Εἶθε γλυφεῖον εἴσοι βίῃ τε, λέγειν τε, φάος τε,
 Γλυμίματα! τῆς πλέδοι εἶνομα ῥ' ἀθάνατον.
 Περαξίτελλω τέλ' ἐδὲν εἶοι ἐπιπλεῖμεν' Ἀιδεῖς
 Οὐδὲ γήροισ' ἴσον σοι Πολύκλειτε κλέσθ'.
 Ἀλλ' ἀλαπαδνά μόνως δαιδαλματὰ γινάσκω χερσῶν
 Ἀ'δραμέων, κή σῶντ' ἀπνοα, σῶντα κόνις.
 Ὑμῖς νεόγλυφοὶ μεγάλα ἔταροι μὲν Ἰησού,
 Τὰς μορφίζοντων σῶντ' εὐ κλειπότεροι.
 Κηεμον ἐς καλίαν κῆρον, κή τ' ἴδω' ἀμορφον
 Σὺ μορφον τ' ἀμετῆ γλάπτετε, τῶ τε καλῶ.
 Νεκρέμεν' αἰνύμενοι κηκότις μὲν ὡσε γλυφεῖον
 Μορφῶντες κέλομεν σῆδεσι χερσῶν.
 Πλάττετε τεισμακάμας, κή γλάπτετε; ὡ νοση λυπῆαι,
 Ἐ'ν τοῖσιν κηκρύβω θῶματα πλείστα σῶνοις.
 Οὐ μορφὰς μορφῆτε βροτῶν, μορφὰς τε θεῶν,
 Ὑμῖς ἀλλὰ πέλει γλυμίματα χερσῶν.

Scholæ altiorum scientiarum.

Diuinæ Palladis ædes.

Scientiarum præses & arbitra,
 Idea recti, candida Veritas,
 Delapsa celo, Cherubini
 Numquid adest agitata pennis?
 Adest, & ardet sub penetralibus,
 Loliola, vestris degere, commodas
 Hic nocta sedes, quando IESV
 Luce videt radiare postes.
 Videre magnos hic videor Sophos,
 Et plena multo pectora numine,
 Rerumque naturæque fontes
 Ausa adytis penetrare apertis.
 Regina cunctos sed supereminet
 Excelsioris que sapientie
 Arcana pandit, auternam
 Divinæ Dei speculata lucem.
 Hic illa claris scilicet atria
 Patent alumnis: te duce & auspice
 In arte non unâ refulget
 Discolor ingenij venustas.
 Fecunda magnis magna parens viris
 Palaestra IESV: victa stupet suos
 Natura fetus, quos vel uno
 Parturit generosa seculo.

N n n ;

Institu-

Institutio puerorum.

Sicut aquila prouocans ad volandum pullos suos. *Dent. 32.*

PVeri, tenella turba,
 Quibus ardor est amor
 Superum dicare mentem,
 Nitidoque flore morum
 Decorare ver iuuentæ;
 Auidi gradu citato
 Solitas venite ad edes.
 Rudibus beata Diuum,
 Puerique facta IESV,
 Et amabilis MARIÆ,
 Facili explicabit ore
 Docilis magister æui:
 Veluti Tonantis ales
 Super Othryos cacumen
 Tenerum magistra pullum,
 Vacuum secans inane,
 Docet explicare pennas,
 Humiles secuta campos;
 Posito timore, sensim
 Rhodopæve Cancasiue
 Super alta terga ducit:
 Radios deinde Phæbi
 Medio flagrantis axe

Oculo nihil tremente,
 Rapidos superque Cauros,
 Pluuios superque rores,
 Propius iubet tueri.
 Quoties iubar Tonantis,
 Quod hic orbis expauscit;
 Quoties amoris ignes,
 Quibus æstuant amantes,
 Penetrare dat magister?
 Cui sacra tradit ille
 Documenta, nouit altam
 Super astra ferre mentem:
 Solidaque luce plenus,
 Procul à fugatis æui
 Nucibus crepundiisque,
 Nebulisque vanitatis,
 Animum locare celo,
 Solidasque amare laudes.
 Agedum tenella turba
 Pueri, cæterua dulcis,
 Memori tenete mente,
 Memori tenete linguâ
 Documenta sanctitatis.

Scholæ

Scholæ Humaniorum litterarum.

Luditque fauis immista iuuentus.

N Arcissi lacrymas, fundamina prima fauorum,
Corticis & lentum querite gluten, apes.
Sugite materiam mellis violasque rosasque:

Qui venit hinc, proliis gaudia fructus habet.

Dicite apes teneræ, quàm dulce est ludere melle,

Inter nectareos Dædala tecta fauos!

Quæ tamen hos lusus, quæ dulcia gaudia præbent,

Matribus hæc tanti mella parasse fuit.

Vidi ego sic iuuenes curâ gaudere Magistri,

Quæis fuit alterius dulce labore frui.

Quæque prius cytisi sapientia amarior herbis,

Visa est Hyblæis dulcior esse fauis.

Visa nec immeritò: namque & sua mella Camæna,

Et sua facundi Tullius oris habet.

Nec frustra circum Thebanas Attica cunæ

Lusit apis, vatem pascere lota suum.

Ludite, io, iuuenes, distentis ludite cellis,

Visite Aristæi cerea regna noui.

Nil opus est paruas lassare volatibus alas:

Arte fauos apibus condidit ille suis.

Sed quid ego dulces veneror, quas discitis, artes?

Artibus his quiddam manus habere licet.

Prima Deo sacris virtutis cura Magistris:

An poterat melior Palladis esse comes?

Scholæ

Ἄφεςτε τὰ παῖδιά ἐρχομαι πρὸς με. Λεκ. κεφ. ιί.

Μητέρες ἔλθ' ὑπὸ τῆς περιέργων, μὴ ἐργατε, σμικρὰ
 Πόιμη, ὃ φ' ἂν ἐχρησθῆς πᾶσα ὃ' ἔπει λαθὲν·
 Περσδεαμί· ἰδὲ πᾶσαι, σε μὲν αἱ θ' ἀλποσι κρυβείσταν,
 Εὐρέϊα δὲ πῖλον σφᾶς ἀναπλῆσι πύργος·
 Περσκαλῆες σε πρεσῆς καὶ φωνῆ, καὶ τὸ βαδίσμα
 Σπόδουσα βραδέως, σῆδος ὅπου κελί.
 Ὡς δὲ γέμῃ κηδέων τε, πόδων τε, ἔ' ἔπ κεν ἔλκη
 Ὀμμοσι μὲν τᾶπνη, καὶ δὲ τερφῆς σόμετι!
 Καὶ ὁ ἔσος τε, φέβ' ὅ τε ἄ τήκοι γῆα, φίλοι τε,
 Ζῆ θ' ἔδιν ἀμῆμων εἴνεκα τῆς ἰδῆαν.
 Κὰν δ' εἶεν ἀλλοῖ' ἀλλοῖον καὶ ἀσέρμα νεοσοί,
 Ἰσο ὅμως μήτηρ πᾶσιν ἔσση πθεῖ,
 Πᾶσι πθεῖ τ', ἀχρητᾶ τε, δι' ἔ τ' ἀγαλώματα σπεῖ,
 Καὶ ἄλλος εἰν ἀγέλη ἕστα μάκαρα δοκεῖ.
 Τῆ δ' ὁμοῖον σοῖ ἔσση, Θεῶ τέκος, ἀξίσοοσι,
 Σωτηρ ἀθροῖσι ἐθ' ὅπου ἦλθες ἔμην,
 Ὡ' Σολύμη, φωνᾶν, καθάπερ πρὸς ἀλευσθῆς αὐτῆς
 Παῦ ὑπὸ περιέργων ὡν ἀγαροῦσα ἔσση,
 Ποσάμεις ἠδελον αὐ' σέ τε, καὶ τὰ σά τέκνα, Θεοῖο
 Τέκνα, πρεσῆν ὑπέμην καὶ κελυβῆμην ἐμῆς;
 Ὡς φάτο, καὶ κλαῖεν. Σὺ δ' ἀδῶν σπέερα, ἔ' ἔπο
 Τῆς τ' εἰδῆα βλάβης, τῆς τ' ἀπᾶνδρε δόλων,
 Παῖδιά τυτθᾶ τε, θηλασμοῦν τὰ τε πλῆστα, αὐτῆ
 Ὡν ὁ Θεὸς γλώσσης οἱ σρέπῃ αἶνον ἄπο,
 Δόσση κακᾶν τύπον ἐς πατέρον· τί γὰρ ὄφρατε, ταύτας
 Ἰμμοεις ἐς κεφαλῶν χεῖρας ὑπεκλάβετε.

ταύτ',

Ταῦτ', ὅτις με φιλεῖς, παῖδες ἔμ' ἐλθεῖν ἀπὸν ἑἴπε
 Ζῶντα, θνήσκοντες ἔπι φροντίδα γ' ἐσθόρωνα·
 Καὶ γὰρ ἔγωγε λαβὼν μετ' ἀνάστασιν ἕρπον', ἀΐδρας
 Τάττω, ἔμωλ' ἑστίς δ' αὖτις δασυδύους διδαχῶν,
 Τὰς λοιπὰ τοῦ μου ἐπέσει καὶ ἔνομα λέξῃ.
 Τοῖς ἴσθι, παῖδες ἔθις δὲ τὰ σὰ τέμνα τότε,
 Πίστις δ' εἰλικρινής, Ἐλπίς τ', Ἀγάπη τε, καὶ ἔπι,
 Τῶν γε διδασκόντων, δάσκα δ' ἰδόντα χάρων,
 Νικήτεκα κακῆς Ἀρετῆ, καλὰ τ' ἦθεα, παύτας,
 Τῇ ἐδιδασκον ὁδῶ, ἀξίῃ ἐς ἀνεκὰ πόλιν.

Sinite parvulos venire ad me. *LUC. 18.*

NE prohibete; veni maternas parva sub alas
 Turba; sub his tutò tota latere potes:
 Accurre; en patuli, qui te foucantque tegantque,
 Se plumarum omnes explicuere sinus.
 Inuitat pennis, inuitat voce, graduque
 Lentè festino sub sua membra vocat.
 Vt desideris, & ut est plenissima curis!
 Vt neque somnum oculis, nec capit ore cibum!
 Hinc amor, inde timor tenuatos macerat artus,
 Proque suis vivit non memor ipsa sui.
 Sintque licet varij vario pro semine pulli,
 Omnibus equali mater amore fauet;
 Et fauet, & fouet, & sua per dispendia nutrit:
 Sat grege felicem se putat esse suo.
 Huic similare tuum non dedignaris amorem,
 Nate Deo, terris dum reparator ades;
 O Solyma! exclamans, veluti gallina sub alas
 De se progenitum cogit alitque gregem,
 O quoties volui, teque & tua pignora, Diuum
 Pignora, sub pennis esse tegique meis?
 Dixerat, & flebat. Sed vos innoxia turba,
 Necdum timeta dolis & sine fraude cohors,
 Infantes animæ & latentum millia, quorum
 Ipse sibi laudem perficit ore Deus;
 Quid meruistis? adesse malis pro patribus: has vos
 Frontibus impositas suscipitote manus.
 Hos, me quisquis amat, ad me sinite usque venire
 Viventem, curæ qui morientis erunt:
 Namque ego, cum vitæ & calis ero redditus, olim
 Destino, qui mea dent his documenta, viros;
 Quos Loiola meo Socios de nomine dicet:
 Tum quæque his sobolem gens, age, trade tuam.
 Vera Fides, & Amor Diuum, his doctoribus, & Spes,
 Dandaque per septem mystica dona salus,
 Et victrix vitiorum & moribus integra virtus,
 Cunctos, quâ docui, ducet ad astra viâ.

○○○

Initium

Initium Catechismi Crux.

A teneris assuesce Cruci.

Altera natura est usus, si prisca merentur
 Dicta fidem; & legem condit agendo labor.
 Nec minus ut duris assuecas, proderit usus;
 Quodque negas ferri posse, ferendo feres.
 Ecce rudes usu discunt elementa puelli,
 Quæque nigra Cadmus pignora stirpis habet.
 Difficile aquoreas nautis penetrare per undas,
 Usus inexpertos ni docuisset, erat.
 Et sua dat præcepta Fides, elementaque scribit,
 Crux quibus est sacri dogmatis auspicium.
 Illa tui vel signa Ducis, vel imago laborum:
 Macte puer, duras discite subire cruces.
 Est tibi fors passer, tenui quem fune coërces,
 Cogis & ad motam sæpe redire crucem.
 Continet hic ludus teneræ documenta iuventæ:
 Lex data quæ volucris, conuenit illa tibi.
 A teneris assuesce Cruci, dabit usus amorem:
 Ut tibi fiat amor, quod fuit antè labor:
 Quòve Crucem repetes signato sæpius ore,
 Hoc magè sit votis officiosa tuis.

Præcipua

Præcipua Catechismi lectio Deus vnus & trinus.

Sic trinus & vnus discitur.

DVetricæ quid non efficit manu
 Et firmiori pollice prævio
 Directus infans? en Magistri
 Auxilio teretisq; pennæ
 Formatur vnus, qui pede triplici
 Constat character? nil adeo graue,
 Quin arte comprehendat magistrâ
 Cereâ mens docilis iuuentæ.
 Arcana, quamquam pluribus abdita
 Fuere sæclis, quæ Triados latent
 Sub inuolucro; si docentis
 Vox præcat teneris ab annis,
 Iam matris almo paruulus è sinu
 Balbutienti voce canet puer,
 Quæ nosse nequidquam labore
 Iunctus Aristoteles Platoni.
 Qualis, priusquam limitibus suis
 Discreta mundi machina constitit,
 Sese ipse contemplans supremus
 Intuitu Pater æuiterno
 Verbum (beatæ mentis imaginem)
 Cælesti gignat: qui pariter tremens
 Tellusque & æther tres in vno,
 Inque tribus veneretur vnum.

O o o 2

Cate-

Catechista peccati turpitudinem explicat.

Teneras mentes hæc terret imago.

Heu genus infelix, lucisque inimica propago,
 Sole cadente nigris terram quæ peruolat alis:
 Obscura volucres, atraque harentia pelle
 Corpora, & annosas saxis aut rupe recisa
 Induta exuias, & tetrâ hirta lacertis,
 Infame à tristi ducentes vespere nomen.
 Hinc si fortè fauis propior successerit vna,
 Complect apum teneras mœstâ formidine cellas.
 Fit murmur, stridentque alis, sedemque relinquunt
 Vnanimis: fuga sola placet, pudet horrida vultus.
 Spectra pati, rictusque feros, morsusque eruentos.
 Tantum illis odium, tanta est discordia brutis.
 Fœdus est aliud monstrum, grauiusque timendum
 Mentibus innocuis, quas impigra cura Magistri
 Horrendam sceleris faciem & furialia membra
 Nosse docet. nil tale vquam confine timori
 Gignit humus, Stygiæ eructant hæc monstra paludes:
 Vipereos figunt morsus, fœdissima ventris
 Proluuias, atque ora putri stillantia tabo.
 Quàm primùm hæc teneris species se mentibus offert,
 Occupat ossa tremor: fugiant si spectra, resumunt
 Attolluntque animos; si perstent, protinus omnes
 Præsidium spectare fugæ. hoc tutamine constat
 Certa salus, pulchramque parit victoria laurum.

Catechi-

Catechista pueros ab inferno deterret.

Sic cautum pueris.

Sedula res amor est : ignes & ferrea restor
 Quae vidi patrios cingere septa focos:
 Dum flammam cinxit, puero bene cauit, at ipse
 Frendebam artifices in mea damna manus.
 Sape dabam lacrymas, quod sic arcerer ab igne:
 Sic tamen arceri vita salusque fuit.
 Nam quoties flammâ ductus pueriliter aureâ
 Sensissem exustas igne furente manus!
 Turba sumus pueri simplex & nescia damni,
 Umbraque nescio que nos speciosa capit.
 Hoc tamen est leuius, quam si labamur in ignes,
 Quos scelus & nigri regia Ditis alit.
 O miserum! tantus si quem deceperit error,
 Par illis non est vlla querela malis.
 At bene consuluit caeca Loiola iuuenta,
 Omnibus auxilio promptus adesse suo.
 Ille rudes animos, & adhuc ignara malorum
 Corda vetat damno tam propè stare suo.
 Ille Stygis flammâs, purgandaque crimina flammis
 Vi vitent, facili spem docet esse fugâ.
 Nec docuisse sat est: exemplis fortius orget,
 Verbaque ab exemplis non leue pondus habent.

O O O 3

Cate-

Catechista docet pueros orare ante refectionem.

Non capit antè cibum.

Facile, à primis si quid condiscitur annis:
 Natura vires doctor & usus habent.
 Adspicis ad pueri nutum ludentis, in altum
 Discat ut erecto corpore stare canis?
 Nec capit ille cibum, dominas nisi supplice gestu
 Et sibi munificas haerit ante manus.
 Vidit amor; visumque suos conuertit in usus,
 Credidit & pueris hæc valitura suis.
 Discite puer, dixit, precibus placare Tonantem:
 Nec nisi adorato Numine liba pete.
 Præmia crux epulas, crux pocula præuia signet:
 Pascitur his animus non minus atque dape.
 O bene! quod monitis pueri ignorantia cessit,
 Frenaque iam præceps debita orexis habet.
 Loiole pueris amor ingeniose colendis,
 Præmia solliciti magna laboris habes.
 Moribus ingenuis formata est flexilis ætas,
 Ut recreet canos culta iuuenta senis.

Casta conuersatio.

Tangor, non tingor, ab vnda.

ODE *Indicant*
FABYLOSA.
Strophe.

Tangitur undique cygnus, non tingitur,
Olor procul hinc Ledaëus abesto.

Nec tibi, Regia Stheneli proles,
Cygne, per Eridanum Phœthonta peremptum
Ploranti, patet hic lacus,

Qui nunquam celoque Ioui que
Te credis, missi memor ignis ab illo:
Hunc incendia Sodomæ nil metuentem
Inter contraria flammis flumina Cupidineis

Antistrophe. Plurima subleuat auræ vis, sæpè petentem

Polos, prope diuùm tecta, volatu.
Nunc, mediis quasi rubus in flammis
Integer, aut medio Gedeonis in imbri
Vellus nil madidum, velut

E terrâ nil terreus exit
Fons, siccus medios ita pernatât annès.

Tempe per tua volucres concute pennas,
Arsit quem Phyllius, & tu factus olor, ex Hyrie

Eposos. Nate puer: cole, quod saluum te nescia mater,
Flendo dum liquitur,

Tuos stagnum fecit in vsus.
Et vos discedite cygni,
Veneris qui iuga collo ducitis, Idalius
Iunctos maternis curribus hinc Stygiæ
Vos agitet puer in paludes.

Tantum illibati nant hoc in flumine cygni.

Fructus

Fructus conuersationis Sociorum cum proximo.

Dulcior inde
Vt redeat.

Quisquis amas castos vite sine crimine mores,
Loiole cœtum, cui socieris, ama.
Nec pigeat monitis præbere fidelibus aurem,
Factaque præceptis consona ritè sequi.
Illi te facili ductu transcribe regendum,
Exiguique morâ temporis alter eris.
Vidi, qui nullâ fuerat tractabilis arte,
Paulatim mores hic posuisse feros.
Huc veniat, nullo impurus violabitur igne:
Huc veniat, nullas quæret auarus opes.
Qui cadit è celo nimbis pluuiialibus imber,
Cerulea, si nescis, æquoris vnda fuit.
Eductam medio suspendit in aère Phæbus,
Hinc dulci nubes roscida manat aquâ.
Ergo quòd pecori, quòd labitur utilis herbis,
Munera congressus sunt ea, Phœbe, tui.
Quisquis es in sacrum te, cùm vacat, ingere cœtum:
Hinc solis, pluuiæ laus tibi cedit aque.

IMAGO